

Universitat d'Alacant
Universidad de Alicante

XIII JORNADAS DE XARXES D'INVESTIGACIÓ EN DOCÈNCIA UNIVERSITÀRIA

Noves estratègies organitzatives i metodològiques en la formació
universitària per a respondre a la necessitat d'adaptació i canvi

JORNADAS
DE REDES DE INVESTIGACIÓN
EN DOCENCIA UNIVERSITARIA **XIII**

Nuevas estrategias organizativas y metodológicas en la formación
universitaria para responder a la necesidad de adaptación y cambio

ISBN: 978-84-606-8636-1

Coordinadores

María Teresa Tortosa Ybáñez

José Daniel Álvarez Teruel

Neus Pellín Buades

© **Del texto: los autores**

© **De esta edición:**

Universidad de Alicante

Vicerrectorado de Estudios, Formación y Calidad

Instituto de Ciencias de la Educación (ICE)

ISBN: 978-84-606-8636-1

Revisión y maquetación: Neus Pellín Buades

Publicación: Julio 2015

Tàndems lingüístics: la continuïtat a una metodologia d'eficàcia contrastada

J. I. Soriano Asensio

D. Escandell Maestre

Departament de Filologia Catalana

Universitat d'Alacant

ABSTRACT

Les pràctiques dels *Tàndems de llengua*, orientades a la millora de la competència comunicativa oral de l'alumnat que enceta els estudis de Mestre de la Facultat d'Educació de la Universitat d'Alacant (graus d'Educació Infantil i d'Educació Primària) amb dèficits manifestos d'expressió en valencià, han resultat una metodologia d'eficiència contrastada. Plantejades cursos enrere com a proposta d'innovació docent en el marc del projecte Xarxes d'Investigació en Docència Universitària de l'ICE, l'avaluació formativa entre l'alumnat participant en l'activitat ha estat sempre força satisfactòria. S'hi constava, amb tot, un dèficit: la falta de continuïtat en assignatures d'altres cursos. En aquest article donarem a conèixer els resultats d'aquesta anhelada continuïtat més enllà del primer curs dels estudis de Mestre. La metodologia fa un gir i passa del marc prefixat dins una única assignatura (*Llengua catalana I per a l'educació infantil*) a la transversalitat de cursos i matèries. N'avaluarem per tant el canvi d'orientació i la repercussió en relació amb l'increment competencial d'expressió oral.

PARAULES CLAU: tàndems, parelles lingüístiques, competència oral, educació, pràctiques de conversa, llengua catalana

1. INTRODUCCIÓ

Dades en mà, ara fa una dècada s'hi constata que una quart part —i encara més— de l'alumnat de la diplomatura de Mestre de la Facultat d'Educació de la Universitat d'Alacant posseïa un coneixement de valencià molt precari (Cano *et al.*, 2007); bé perquè no havia estudiat mai en valencià (n'havia quedat exempt¹) o bé perquè el contacte amb l'idioma propi dels valencians es reduïa, en territoris castellanoparlants o sociolingüísticament amb un nivell alt de castellanització, a l'assignatura homònima impartida des de l'escola i l'institut.

Davant tals dades, el Departament de Filologia Catalana, òrgan competent en matèria de didàctica de la llengua i la literatura en el conjunt de modalitats dels estudis de Mestre, impulsà una sèrie de mesures a fi d'apropar l'ensenyament-aprenentatge del valencià a usos d'oralitat funcionals, pragmàtics i significatius, allunyats de metodologies tradicionals fonamentades essencialment en l'estudi de la gramàtica escrita. Fa vora una dècada, l'equip docent de l'assignatura «Llengua catalana» per a mestres inicià la posada en pràctica d'una metodologia innovadora fonamentada en l'increment de l'ús de l'oralitat més enllà de l'aula: els tàndems o parelles lingüístiques (*cf.* Escandell & Montserrat, 2008 i 2009).

L'activitat *Tàndems de llengua*, basada en el model del *Voluntariat lingüístic*,² s'articula en essència a través d'una sèrie de sessions de conversa informal, allunyades del context acadèmic i amb caràcter marcadament voluntari. L'alumnat amb una competència lingüística ferma i sòlida (guia), amb el seguiment i l'assessorament didàctic del professor, ajuda a millorar la competència oral de l'alumnat del mateix grup-classe amb dèficits de fluïdesa comunicativa i d'expressió elevats (receptor); i ho fa —com déiem— partint de motius temàtics vinculats més aïna a l'oci i la quotidianitat.

Amb el pas dels cursos, el tractament dels *Tàndems de llengua* ha anat experimentant adaptacions i millores en la metodologia i el procés de seguiment. Això sí, sempre en el marc de l'assignatura «Llengua catalana», de caràcter obligatori i encabida dins el primer curs dels diferents plans d'estudis de magisteri. S'hi constata, en conseqüència, una falta de continuïtat, des de prismes diversos: tant l'alumnat, a través de les enquestes qualitatives d'avaluació de l'experiència, com els docents d'altres assignatures adscrites al Departament

¹ El Decret 79/1984, de 30 de juliol, del Consell de la Generalitat Valenciana, sobre aplicació de la Llei 4/1983, d'ús i ensenyament del valencià (LUEV), estableix en l'article 3r (capítol I) que a l'alumnat dels territoris històricament castellanoparlant i amb residència temporal no li serà exigida la justificació de coneixement del valencià i que seran en tot cas les famílies les qui decidisquen l'escolarització dels fills o no en l'esmentada llengua.

² D'ençà de mitjan anys noranta, al País Valencià hi ha projectes ben consolidats com ara el programa *Voluntariat lingüístic* de les universitats públiques valencianes o el *Voluntariat pel valencià*, promogut per la Federació Escola Valenciana en col·laboració amb molts ajuntaments.

de Filologia Catalana, advertien de la conveniència d'una prolongació d'aquestes pràctiques de conversa en matèries de segon i tercer curs per tal de consolidar plenament la competència oral en valencià d'un alumnat encara amb certs dèficits.

Tanmateix, la irrupció i la consegüent entrada en vigor de l'EEES implicà un canvi substancial en la morfologia dels plans d'estudis universitaris. El conegut com a «Pla Bolonya» ofería alhora una oportunitat real per a la millora de la metodologia docent. Els nous graus de Mestre experimentaren un increment en hores de docència i continguts que facilità el correcte desplegament de metodologies didàctiques fins aleshores bandejades per l'estretor del calendari. S'obria, en suma, un ventall on consolidar i ampliar, des de la praxi, metodologies corroboradament eficients com ara els *Tàndems de llengua*. Aquest ha estat, fet i fet, el nou repte del Departament de Filologia Catalana en relació amb la millora de la competència oral dels futurs mestres. El present article és, de fet, el resultat d'una primera avaluació diagnòstica respecte de l'adaptació d'aquestes pràctiques de reforç de l'oralitat a la realitat dels nous graus universitaris.

2. METODOLOGIA

A la nova circumstància estructural cal afegir un altre canvi de normativa en matèria de coneixements lingüístics. Els nous graus de Mestre UA en Educació Infantil i en Educació Primària regulen que, en acabar els estudis, l'alumnat haurà d'acreditar necessàriament un nivell de competència lingüística C1 en valencià per tal que li siga expedit el títol.³ En el cas de l'especialitat d'educació infantil, la normativa del Pla d'Estudis 2010⁴ estableix que l'alumnat acreditarà aquest nivell C1 si supera les dues assignatures de caràcter troncal impartides pel Departament de Filologia Catalana: *Llengua catalana I per a l'educació infantil* (LCEI), assignatura obligatòria de primer curs; i *Habilitats comunicatives i lectoescriptura en català* (HACLEC), matèria de formació bàsica de segon curs. En canvi, en el pla d'estudis de primària, tal nivell es considera assolit havent superat tres assignatures, en comptes de només dues: *Llengua catalana I per a l'educació primària*, *Didàctica de la llengua catalana* i *Llengua catalana II per a l'educació primària*.⁵

Mentre la totalitat d'estudiants del grau de primària manté un vincle constant amb l'estudi del valencià a través d'aquestes assignatures (impartides, regularment, al llarg del primer semestre dels tres primers cursos de la titulació), en els estudis d'infantil el contacte

³ El nivell C1 s'estableix d'acord amb els criteris de coneixements lingüístics i comunicatius estipulats pel Marc europeu comú de referència per a les llengües (MECR) del Consell d'Europa.

⁴ <http://cvnet.cpd.ua.es/webcvnet/planestudio/planestudiond.aspx?plan=C252&lengua=V>

⁵ <http://cvnet.cpd.ua.es/webcvnet/planestudio/planestudiond.aspx?plan=C254&lengua=V>

amb l'idioma és molt més infreqüent. LCEI s'imparteix només encetar estudis i HACLEC no comença fins que l'alumnat no arriba al segon semestre de segon curs. Això és: bona part d'aquests altres estudiants acumulen més d'un any natural de carrera sense cap contacte vehicular amb la llengua catalana. Tal circumstància, unida a la conjuntura sociolingüística de molts contextos personals, feia prioritària la continuïtat dels *Tàndems de llengua* en aquesta especialitat. La casuística adduïda va motivar que l'equip docent de l'assignatura HACLEC esdevinguera, dins el que etiquetaríem com a projecte pilot, partícip actiu del programa estructural a mitjan-llarg termini assumit pel Departament de Filologia Catalana, el qual té el repte d'estendre progressivament la metodologia de les parelles lingüístiques a la resta d'assignatures delimitades de cara a l'itinerari de la Capacitació docent en valencià.⁶

La prolongació de la metodologia de voluntariat lingüístic tutoritzat a l'assignatura de segon curs d'infantil no podia quedar reduïda a una mera continuïtat del model de tàndems de LCEI. Com descriurem més avant, s'hi han reformulat continguts i pautes de seguiment, però sobretot, s'ha intentat optimitzar el camp de l'assessorament. En aquest sentit, s'ha habilitat una figura que s'erigira en responsable del seguiment de la tasca dels guia, independentment dels grups-classe on aquests estiguen emplaçats. L'assignatura està integrada per sis grups en torn de matí i vesprada i calia, per les raons següents, nomenar algú que coordinara i mediera tant amb els alumnes voluntaris com amb el professorat-tutor de cada grup-classe.

La dotació de personal a temps complet, amb dedicació exclusiva dins l'assignatura al seguiment de les parelles lingüístiques configurades en cada grup era una necessitat. Malgrat «Bolonya», la càrrega docent i l'excessiu nombre d'alumnes per aula no permet al tutor dur avant un seguiment mitjanament acurat d'una activitat enfocada de manera extraacadèmica i amb caràcter marcadament voluntari. Els tàndems requerien d'algú amb dedicació plena, tal com ho palesen els resultats d'aquesta primera anàlisi estimativa.

El seguiment del procés d'aquestes pràctiques de *Tàndems de llengua* s'ha bastit amb un parell de recursos de control diagnòstic. Per un cantó, el procés d'avaluació contínua s'ha dut a terme mitjançant el lliurament periòdic d'unes fitxes de seguiment;⁷ per l'altre cantó, una volta acabada l'experiència, l'alumnat participant ha contestat una enquesta valorativa final.⁸ Aquesta darrera eina ha permès l'obtenció d'informació diversa: informació quantitativa, amb dades contrastades de participació; i qualitativa, ateses les possibilitats de valoració del procediment seguit. De més a més, s'ha interpel·lat sobre aspectes com ara

⁶ http://www.boua.ua.es/pdf.asp?pdf=punto_6_2_obtencion_certif_valenciano_llengua_extranjera_diploma_maestro_valenciano_val.pdf

⁷ Veg. annex I.

⁸ Veg. annex II.

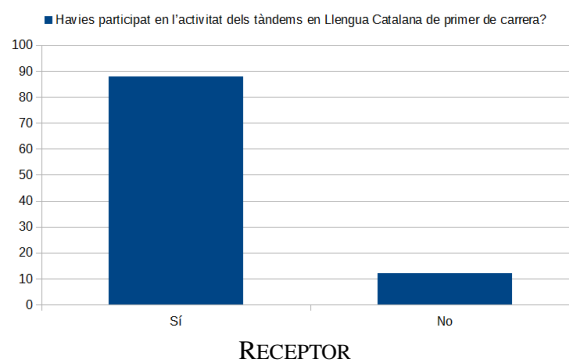
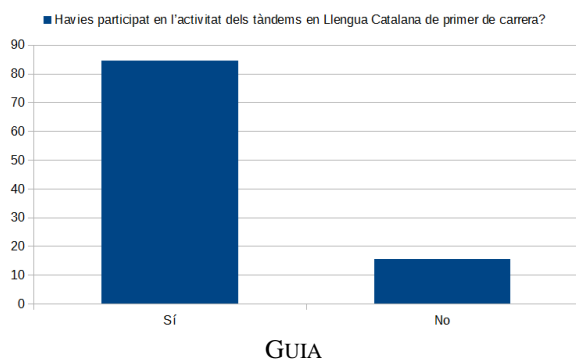
presumptes incidències en la conversa, amb l'aportació de l'assessorament didàctic adient. Per últim, l'enquesta final en demana opinió personal anònima i sondeja l'interés davant una hipotètica continuïtat.

3. RESULTATS

Sense més preàmbuls, sotmetrem a consideració els resultats de les enquestes finals de valoració de l'activitat, des d'una òptica contrastiva entre les dades proporcionades per l'alumnat guia i el receptor. Com advertíem, el procés avaluador sobre aquests tandems compta amb la realització d'una enquesta final a fi de conèixer amb major grau de precisió com s'ha esdevingut el recurs formatiu. L'enquesta, emplenada pels participants des de la plataforma virtual UACloud, presenta dues modalitats: una per a l'alumnat guia i una altra per als receptors. Les dades obtingudes permeten conjuminar les opinions dels estudiants que hi han participat amb els resultats acadèmics d'avaluació de la competència oral en valencià de l'assignatura. Tot i que les dues enquestes (la versió per a guies i la versió per a receptors) contenen un total de 10 preguntes, procedirem a fer-ne la valoració en quatre grans blocs: participació prèvia, procediment, impacte i millora, participació futura i opinió.

Participació prèvia

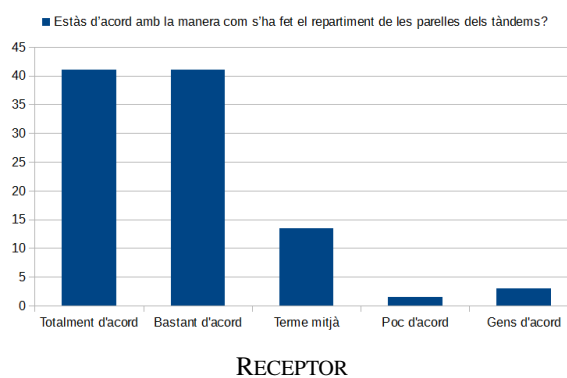
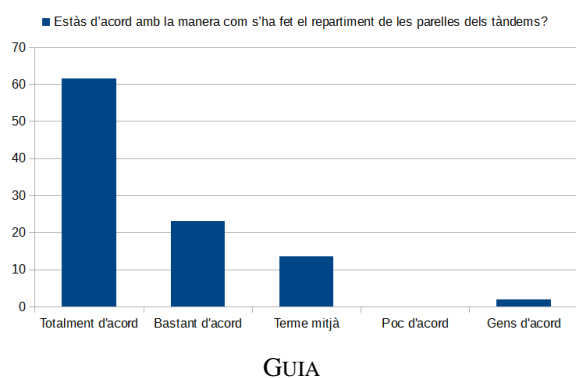
D'entrada, es demana als estudiants per la participació en les pràctiques formatives dels *Tàndems de llengua* en primer curs. Aquesta dada ens permet conèixer, d'una banda, el grau de satisfacció i motivació a l'hora de continuar participant en l'activitat en cas d'haver-ho fet anteriorment. De l'altra, situem millor l'atenció que els ha suscitat l'ofertament d'aquest suport en apuntar-se voluntàriament a l'activitat en el curs acadèmic 2013-2014 en l'assignatura HACLEC de segon curs. En relació amb la participació prèvia, convé indicar que a pesar que d'ençà el curs acadèmic 2011-2012 els *Tàndems de llengua* en l'assignatura de *Llengua catalana I per a l'educació infantil* de primer curs són de caràcter obligatori (representen el 25% de la qualificació final de l'assignatura, relatiu a la prova oral), el percentatge d'alumnes que han contestat que sí que hi havien participat prèviament és del 90%. El percentatge que resta cal atribuir-lo als estudiants que van cursar l'assignatura en condició d'alumnat no presencial, l'avaluació dels quals es regeix per uns altres criteris. En conseqüència, pràcticament la totalitat de l'alumnat —nou de cada deu— ja havia pres part amb anterioritat d'aquest recurs formatiu.

Procediment: formació dels grups, material de suport i fases

Més d'un 80% de l'alumnat guia i receptor valora positivament el procés de selecció de les parelles, el qual els dona l'oportunitat que siguin ells mateixos els qui conformen el seu tàndem. Això possibilita que, si guia i receptors es coneixen amb anterioritat, no pateixen cap entrebanc d'adaptació que els retarde a l'hora de començar a practicar la conversa en valencià, cosa que afavoreix un avanç en la millora de les competències orals i, per tant, de la llengua. Amb tot, convé esmentar que, a causa de la baixa quantia de guies en alguns grups de l'assignatura, s'ha hagut de formar parelles amb receptors d'un grup i alumnat guia d'altres grups. En aquest cas, molt menys nombrós, l'alumnat no considera tampoc un problema la desconeixença inicial dels seus guies o receptors; ans al contrari, conèixer nous companys i companyes de la seua àrea d'estudi esdevé també un punt motivador de l'activitat.

Pel que fa a l'alumnat que no està d'acord amb la manera com s'ha fet el repartiment dels grups o bé la considera en un terme mitjà, el podem atribuir al fet que, a causa de la descompensació entre guies disponibles i receptors oferts, en alguns casos —per bé que pocs— un guia ha hagut de fer-se càrrec de tres o més receptors. Això representa una sobrecàrrega de tasca i de responsabilitat per part del guia, d'una banda, i una possible davallada en l'efectivitat de la millora del receptor, de l'altra. Per a evitar aquesta situació en futures edicions, ens hem plantejat la possibilitat de recórrer a estudiants de la titulació de Filologia Catalana, amb la intenció que aquests esdevinguin els guies supletoris que ens manquen.

Com déiem, l'alumnat guia rep un conjunt de material per a ajudar-lo a preparar les sessions de tàndem. En aquest sentit, la utilitat i la pertinença dels recursos facilitats, a més dels consells i l'assessorament rebut pel professorat, és valorat de positiu per l'alumnat guia en huit de cada deu casos. A tenor d'aquest resultat, els guies manifestaven en les fitxes de seguiment i en l'entrevista grupal que el material el feien servir com un recurs de suport en algunes sessions. Així, n'alternen l'ús amb temes de conversa o activitats lúdiques preparades per ells mateixos, com ara la lectura i opinió sobre articles o notícies d'actualitat educativa, parlar i compartir les seues aficions o, fins i tot, l'assistència a actes culturals en valencià programats per la Universitat d'Alacant.⁹

Esment a banda mereix la dedicació expressa que guies i receptors invertiren per a treballar el llibre de lectura obligatori sobre el qual versa la prova oral de l'assignatura —que representa un 25% de la nota final. A més, convé remarcar que l'alumnat implicat en els tàndems té l'opció de ser examinat en grup. D'aquesta manera, la presència del guia i la seua possible intervenció en forma de debat reforça la confiança dels receptors, cosa que es tradueix en un major èxit en la resposta que en fan a l'examen oral. Fet i fet, els resultats avaluadors han estat força positius.

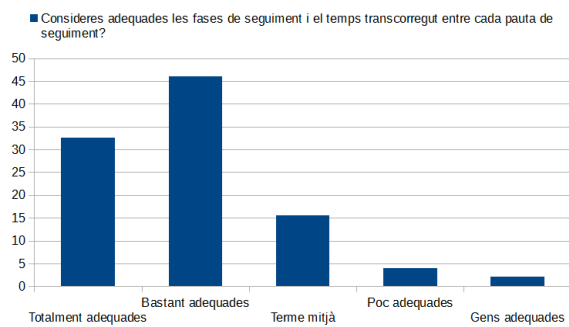
Al llarg d'aquestes pràctiques de conversa hi ha diverses fases de seguiment que s'encarreguen de controlar el correcte funcionament. D'entrada, en el moment en què s'exposa als estudiants aquest mètode de reforç de l'oralitat, se'ls proporciona, independentment de si hi participaran o no, una enquesta inicial a fi de recollir dades sociolingüístiques del grup-classe.¹⁰ Això permet als docents diagnosticar el coneixement del valencià a l'aula, així com facilitar la formació dels grups en aquells casos on hi haja més receptors que guies i suplir-los amb estudiants d'altres grups. Posteriorment, una vegada han estat formades les parelles o tríos lingüístics, i després d'haver passat un temps prudencial —en haver realitzat tres o quatre sessions de conversa—, se'ls demana d'omplir una fitxa de seguiment, amb un model específic per als guies i un altre per als receptors.

La finalitat és conèixer l'estat inicial dels receptors pel que fa a la seua competència i destresa oral i la conveniència del grup liderat pel guia. A mitjan semestre, l'equip docent realitza a l'alumnat implicat una entrevista a cada grup de tàndem participant per a controlar el procés d'ensenyament-aprenentatge. En les darreres sessions se'ls demana que ompliguen de nou la fitxa de seguiment per a comprovar l'evolució i la millora que s'ha produït. L'últim

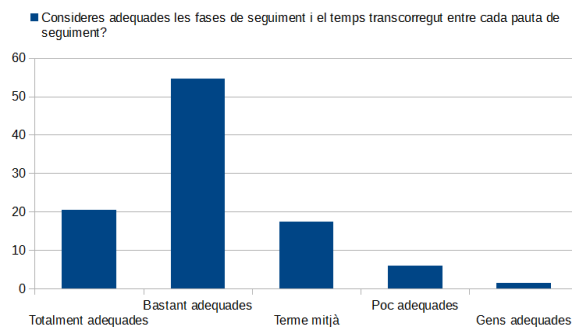
⁹ Es va informar l'alumnat i, ben especialment, els integrants de tàndems, de l'agenda d'actes en valencià a què poden accedir de manera gratuïta amb la targeta universitària organitzats des del Servei de Llengües i Cultura. Concretament, molts d'ells van assistir al cicle de Cinema en valencià, que va tenir lloc al llarg del segon semestre, moment en què s'impartia l'assignatura.

¹⁰ Veg. annex 3.

pas consisteix en la resposta a una enquesta final valorativa de l'activitat per a conèixer el grau de satisfacció de guies i receptors, així com les seues opinions i crítiques. El sistema de fases de seguiment i llur periodicitat és per tant valorat de positiu per més de tres quartes parts de l'alumnat, tant receptor com guia. L'alumnat restant el considera principalment en un terme mitjà i menys d'un de cada deu en qüestiona el procediment.

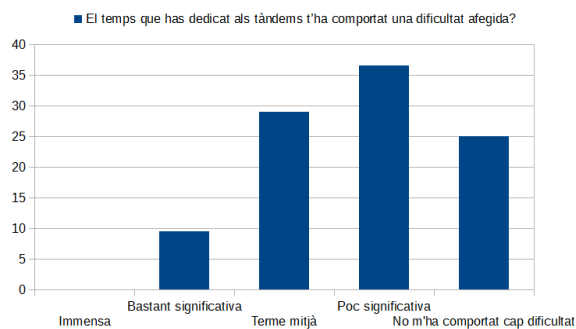
GUIA

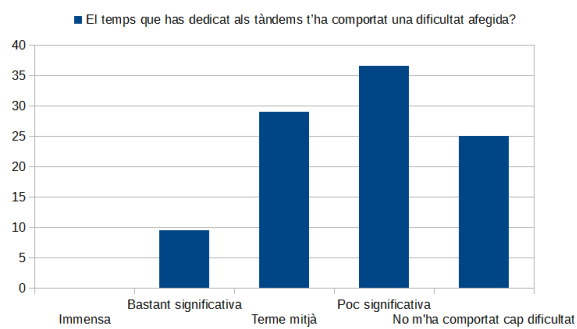
RECEPTOR

Impacte dels Tàndems de llengua en l'alumnat i millora de la competència oral

Així mateix, resulta de gran importància constatar si les sessions dedicades a l'activitat han comportat una dificultat afegida a l'alumnat. És a dir, si les hores de dedicació els ha provocat una interferència en la resta dels estudis i si, en definitiva, el reforç de l'aprenentatge oral del valencià és acadèmicament assequible per als estudiants de segon curs. En aquest cas, les dades presenten uns resultats gairebé simètrics entre guies i receptors. La valoració que en fan és molt positiva, ja que cap alumne ha qualificat d'immensa la dedicació que els ha suposat dur avant l'activitat. De fet, més de la meitat valora l'ocupació de l'activitat de poc significativa o bé reconeix que no els ha comportat cap dificultat extra. A un 30% els ha comportat un esforç mitjà i a només un de cada deu li ha suposat una dificultat bastant significativa. En conseqüència, observem que la realització dels *Tàndems de llengua* com a activitat voluntària és perfectament assumible pels qui finalitzen el primer cicle del grau. Val a dir que aquesta era una de les informacions més interessants; no debades, es tracta d'un dels conceptes claus que avala la viabilitat d'aquestes pràctiques complementàries.

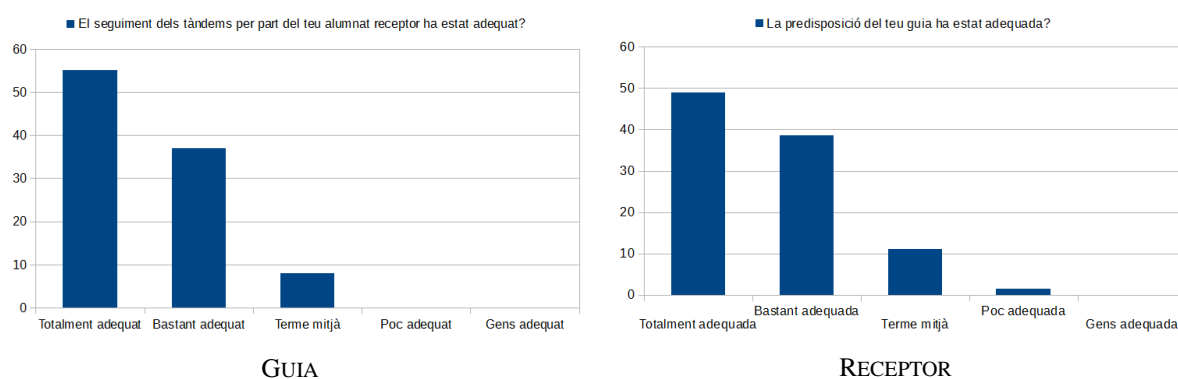

GUIA

RECEPTOR

Igual d'essencial esdevé la implicació de l'alumnat per dur a terme aquesta tasca. És bàsic que els estudiants encaren l'activitat amb maduresa i responsabilitat, ja que estan invertint un temps que, de desaprofitar-lo, malbarataria un grapat d'hores per a la seua formació. En aquest sentit, s'hi constaten de nou uns resultats satisfactoris, sense variació significativa entre guies i receptors. Nou de cada deu alumnes participants consideren que l'altre integrant de la parella lingüística —ja siga guia o receptor— ha estat a l'alçada de l'expectativa i ha fet un seguiment òptim del tàndem al llarg del semestre. Tots dos col·lectius, per tant, s'han involucrat convenientment a fer que les trobades conversacionals anaren avant, tot donant resposta al compromís a què van arribar en decidir formar part d'aquest recurs formatiu de manera voluntària.

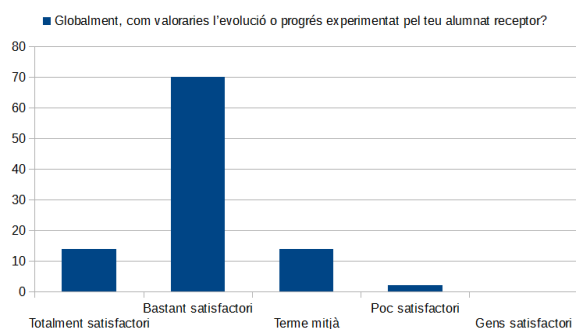

Les dues últimes preguntes d'aquest bloc atenen a un altre dels factors més rellevants de l'estudi: aquell que fa referència a la millora del nivell de llengua del receptor després de la finalització dels tàndems. Concretament, la pregunta setena s'encarrega d'arreglar dades sobre l'evolució lingüística en el discurs oral de l'estudiant que rep el reforç. Aquesta dada ha estat demanada tant al mateix receptor com al seu guia amb la intenció de comparar les dues opinions i conèixer una informació el més objectiva possible.

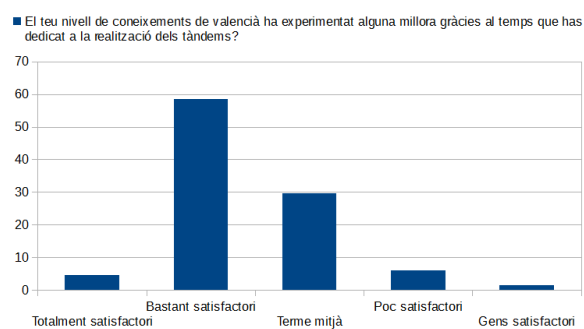
El contrast dels resultats obtinguts no deixa de ser curiós atés que l'opinió que manifesten els guies respecte de l'augment de la competència oral en valencià del receptor és força més optimista que la del receptor mateix. Si bé els receptors entenen, en poc més del 63%, que han experimentat una millora satisfactòria respecte del seu nivell inicial, els guies la situen al voltant del 84%. En una línia semblant s'emmarca el següent aplec de dades, ja que la consideració que fan els receptors d'un aprenentatge en termes mitjans s'articula al voltant d'un 30%, mentre que els guies la situen lleugerament per damunt del 10% en els mateixos termes. Dit d'una altra manera, el receptor no és tan conscient de la seua pròpia evolució com la impressió que en té el guia.

En canvi, és significatiu el fet que les dades de la següent pregunta feta exclusivament als receptors sobre en quina mesura pensen que la seua participació en el tàndem els ha ajudat

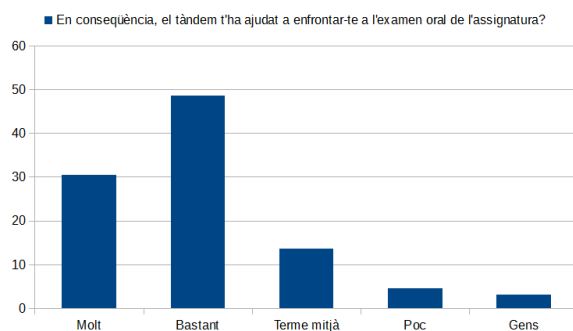
a superar la prova oral —és a dir, l'objectiu últim de la realització del tàndem— coincidisquen plenament amb la millora que pensaven els guies que els receptors havien assolit i que véiem suara. Sembla, per tant, que els receptors han estat cauts a l'hora de qualificar el propi aprenentatge, a pesar que consideren en un 80% que el tàndem ha estat el responsable de la superació de la prova oral de l'assignatura. A més, convé apuntar que els alumnes ja havien estat examinats en la primera temptativa de l'oral en el moment de respondre l'enquesta final.

GUIA

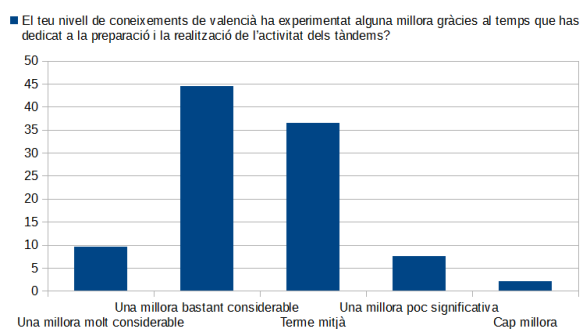

RECEPTOR

RECEPTOR

És ben manifest que exercir de docent millora i augmenta les capacitats i habilitats pròpies. De fet, així ho han entés els guies, que pensen que haver exercit d'ensenyant de valencià ha repercutit també de manera positiva en el perfeccionament del seu model lingüístic. Aquests alumnes —majoritàriament valencianoparlants— estan més o menys subjectes al parlar col·loquial o local; per això, han hagut de substituir-lo per la varietat normativa o estàndard, requisit indispensable per a esdevenir un model a ulls dels receptors.

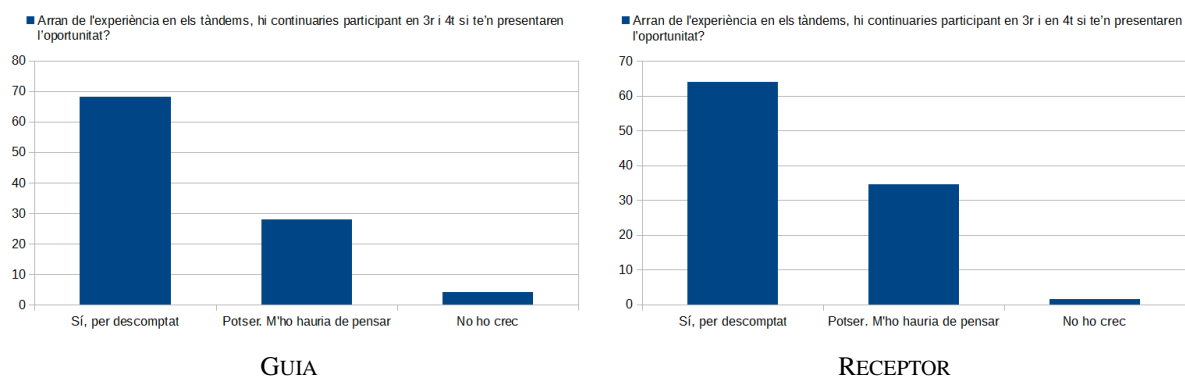

GUIA

Participació futura i opinió final

A més de les consideracions anteriors, calia saber en quina mesura l'alumnat ha estat suficientment satisfet com per a reeditar la seua participació en nivells acadèmics superiors, això és, en la continuació dels seus estudis universitaris (3r i 4t de carrera). Les dades obtingudes de tots dos col·lectius apunten que quasi set de cada deu alumnes repetirien l'experiència, mentre que la resta s'ho hauria de pensar. La xifra d'alumnes que rebutja rotundament tornar a participar-hi és merament anecdòtica.

Aquest ítem presenta un avanç perceptible respecte de les dades que conservem dels tàndems realitzats en cursos anteriors del 2007 i 2008, on ja s'albiraven uns resultats millors d'un curs a l'altre.¹¹ Sembla que, de mica en mica, l'alumnat es va fent més conscient de la necessitat dels tàndems lingüístics per al reforç de la competència oral en valencià, ensems que l'activitat veu incrementada any rere any la seua eficàcia.

En última instància, al marge dels resultats obtinguts a partir de les nou respostes tancades, i seguint amb la línia iniciada en les enquestes valoratives d'edicions anteriors de tàndems, s'ofereix, encara, una darrera pregunta. Es tracta d'una pregunta de resposta oberta perquè l'alumnat vesse qualsevol altra opinió o crítica no apareguda en les qüestions analitzades adés. Els comentaris que han deixat palesen, en línies generals, que l'activitat ha estat satisfactòria per a la seua formació. Les qualificacions que més se succeeixen per a valorar aquest recurs d'aprenentatge són «positiva», «recomanable», etc. Des dels dos col·lectius s'apel·la a la necessitat de reeditar l'experiència i estendre-la a la resta de cursos de la titulació: «Aquesta activitat dels tàndems hauria de continuar fent-se» (G25); «Pense que és molt útil i que s'hauria de fer tots els anys» (R43).

Per la seua banda, els guies destaquen un aspecte molt rellevant que fa referència al factor d'autoaprenentatge: aquestes pràctiques incrementen la seua competència lingüística i els fan remirar-se a l'hora de fer servir una varietat estàndard. Relacionat amb això, els ensenyants també destaquen el caràcter pedagògic de l'activitat, ja que els permet ser docents

¹¹ Veg. Escandell & Montserrat (2009: 17).

i ajudar els seus companys receptors, que esdevenen, al seu torn, els aprenents. No debades el procés d'ensenyament-aprenentatge que posen en pràctica amb els tàndems resulta certament valorat per un alumnat de magisteri en què la docència i l'educació esdevenen els pilars fonamentals de la seua tasca futura: «Aquesta experiència m'ha paregut molt interessant i m'ha ajudat molt» (G44); «M'ha agradat molt l'experiència malgrat el poc temps que hem tingut» (G47); «M'ha agradat ser guia de tàndems pel fet d'ajudar una altra persona» (G22). De fet, ha estat una activitat tan motivadora que hi ha casos d'alumnes guia que han decidit estendre aquesta acció per la llengua de l'àmbit acadèmic universitari a l'àmbit social a través del *Voluntariat pel valencià* que organitza l'entitat cívica Escola Valenciana.¹²

Al marge d'aquests comentaris de valoració en termes positius, els estudiants han fet arribar també crítiques i suggeriments de millora. Per exemple, corroboren la manca d'alumnat guia en alguns grups de l'assignatura: «No hi ha suficients guies en algunes classes» (G46), cosa que va fer endarrerir l'inici de l'activitat un parell de setmanes en alguns grups pel fet d'haver de buscar-ne en altres classes i quadrar-hi horaris. Tot i amb això, per acabar de cobrir la demanda, es va augmentar en casos puntuals el nombre de receptors a tres o quatre per guia, quan la ràtio de receptors desitjada no hauria de superar els dos aprenents: «Seria molt més recomanable que cada guia tinguera dos receptors com a màxim, ja que en tres la cosa es complica bastant, i més encara si tenen tres nivells totalment diferents» (G45).

L'alumnat receptor també ens ha deixat opinions favorables sobre el resultat del període de converses: «Estic molt contenta amb la meua guia, ja que ens ha ajudat molt» (R69); «Estic molt contenta per haver pogut participar» (R61); «Gràcies al tàndem he pogut millorar la meua fluïdesa» (R04). Fet i fet, es palesa l'eficàcia del mètode, corroborat de més a més pels resultats acadèmics satisfactoris dels exàmens orals. Un altre aspecte que els receptors han destacat és la manera distesa en què es vehicula l'aprenentatge oral del valencià: «Aquest tipus de pràctica resulta molt beneficiosa pel ritme d'aprenentatge que implica» (R06); «Pense que és una bona forma d'aprendre català. Ha sigut molt positiu» (R39). I és que un altre dels punts forts és l'ambient lúdic i d'oci en què es desenvolupa la pràctica de conversa, molt més efectiu de vegades que l'acadèmic, de caire més estricte. L'alumnat mateix s'ha adonat i ha pogut experimentar de primera mà allò que s'inculca a les aules: la millor manera d'aprendre una llengua és vivint-la.

Finalment, si atenem a qüestions de caire informàtic, tant guies com receptores s'han queixat que aquesta darrera pregunta —la de resposta oberta— tenia un camp de text per a contestar amb massa pocs caràcters disponibles per a l'escriptura. En aquest sentit, cal fer

¹² <https://www.escolavalenciana.com/categories/index/97/voluntariat-pel-valencia>

constar que l'aplicatiu de l'UACloud per al disseny i el desplegament de les enquestes no permet, en les respostes de text, un camp amb un nombre de caràcters major. D'ací que alguns alumnes hagen volgut traslladar-nos la seua opinió global per correu electrònic amb el benentés que els garantirem l'anonimat. Davant d'aquest problema, hem fet arribar una incidència al Servei d'Informàtica de la UA amb el nostre suggeriment perquè, en properes edicions dels *Tàndems de llengua*, puguem rebre sense entrebancs el judici crític que guies i receptores fan globalment de l'activitat.

En un altre ordre de coses, convé indicar que l'índex de participació en les enquestes ha estat molt elevat, ja que dels 131 alumnes implicats en els tàndems, n'han respost 121. Això representa un 92%, dada força positiva si tenim en compte que les dades anteriors de què disposàvem se situen al voltant del 57%.¹³ Entre les causes que haurien propiciat aquesta bona dada de participació, s'albira el fet que l'enquesta final ha experimentat una simplificació en nombre de preguntes: de 22 preguntes que hi havia al model del guia a només 10, mentre que el dels receptors ha passat de 15 a també 10. Així doncs, la quantitat de preguntes s'ha equiparat entre totes dues tipologies. A més d'això, els participants foren informats reiteradament i per diversos canals que la resposta a l'enquesta constituïa l'última tasca de l'activitat. Ha ajudat també el fet que hàgem activat l'enquesta abans de cloure el període lectiu, la qual cosa propiciava que els alumnes la contestaren abans de l'arribada dels exàmens.

Tanmateix, hi ha encara un aspecte a millorar: la separació nítida dels models d'enquesta. Tot i les advertències, no s'ha pogut evitar que alguns receptors contestaren al model d'enquesta pensat per als guies. Hi havia 46 guies participants, però s'han obtingut 52 enquestes contestades entre aquest col·lectiu. Pel que fa al model de receptors, de 85 implicats, n'han contestat 69. En properes edicions buscarem la manera de separar-les de manera que cada u puga accedir al model que li pertoque. La intenció és guanyar en fiabilitat a l'hora d'obtenir aquestes dades i, per tant, d'arribar a uns millors resultats. En darrer lloc, cal indicar que, a tenor de les dades de participació, la totalitat de l'alumnat guia hauria contestat l'enquesta final. Sembla lògic que els guies manifesten un major interès. No debades, el complet seguiment comporta fins a un punt de bonificació en la qualificació final de l'assignatura. Els receptors, per la seua banda, el benefici que obtinguen no depèn tant del seguiment de les etapes com del resultat acadèmic de la prova oral; és potser per això que, a les darreries del curs, alguns no hagen contestat l'enquesta.

¹³ Veg. Escandell & Montserrat (2008: 880).

4. CONCLUSIONS

Entre les conclusions més rellevants d'aquest estudi cal destacar les següents:

- La introducció de la pràctica formativa de conversa dels *Tàndems de llengua* en l'assignatura de segon ha estat una experiència pilot, atés que fins ara només s'havia implantat en l'assignatura de llengua de primer. D'aquesta manera es cobreix la totalitat del 1r cicle de la titulació de grau de Mestre d'Educació Infantil.
- D'acord amb l'anàlisi valorativa, els resultats considerats han estat certament satisfactoris. Tant l'alumnat receptor com els guia n'ha obtingut benefici. La percepció d'una certa incredulitat inicial ha donat pas a la convicció de la conveniència de la participació en aquestes pràctiques.
- Cal efectuar encara millores puntuals i canvis que permeten incrementar el nivell d'efectivitat dels *Tàndems de llengua*. Per exemple, convindrà suplir la manca d'alumnat guia d'Educació amb alumnat d'altres titulacions, preferiblement de Filologia Catalana, amb una planificació prèvia més acurada. A més, caldrà revisar el sistema automàtic de creació d'enquestes de l'UACloud a fi que els alumnes puguin expressar obertament la seua opinió sense cap tipus de restricció de caràcters.
- Entre els objectius de futurs estudis qualitius sobre aquestes pràctiques de conversa, convindria una comparativa exhaustiva entre les dades resultants de totes dues assignatures. Això exigirà una coordinació conjunta en el disseny i el procés de seguiment en tots dos casos.
- Per últim, la consolidació del personal docent destinat a temps complet a atendre l'assessorament i el control d'aquestes pràctiques de conversa esdevindria un punt a favor en el desenvolupament de l'activitat, ensems que garantiria la seua continuació.

Fetes tals consideracions, val a dir que la pràctica dels *Tàndems de llengua* encara s'entén en conjunt com un repte, ja que la intenció és traslladar aquesta bona praxi, d'una banda, a l'altra titulació de Mestre —això és, el grau d'Educació Primària—; i de l'altra, a les assignatures optatives transversals de didàctica de la literatura, amb què es donaria entrada també al reforç oral en el segon cicle de les titulacions. Fet i fet, és evident que resta faena a fer, si bé el camí recorregut fins ara i els resultats obtinguts conviden a no abandonar el model, sinó a enfortir-lo allà on escaiga.

5. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- CANO, Maria Antònia *et al.* (2007): «Pràctiques de conversa en l'assignatura *Llengua Catalana* de la diplomatura de Mestre: els *Tàndems* dins del sistema de crèdits ECTS», en *V Jornades d'Investigació en Docència Universitària: la construcció col·legiada del model docent universitari del segle XXI*. Alacant: Publicacions Universitat d'Alacant-Generalitat Valenciana, p. 133-143 (ISBN 978-8469077238).
- ESCANDELL, Dari & MONTSERRAT, Sandra (2008): «Estudi i valoració de l'activitat "Pràctiques de conversa en l'assignatura *Llengua Catalana* de la Diplomatura de Mestre", curs 2007/2008», en *VI Jornades d'Investigació en Docència Universitària: la participació de la comunitat universitària en el disseny de títols*. Alacant: Publicacions Universitat d'Alacant-Generalitat Valenciana, p. 876-920 (ISBN 978-8469145593).
- (2009): «*Tàndems de llengua: una proposta de voluntariat lingüístic a la Facultat d'Educació*», en *Investigar desde el contexto educativo innovador*. Alcoi: Marfil, p. 119-136 (ISBN 978-8426814906).

6. ANNEXOS

Annex I. Fitxes de seguiment

FITXA SEGUIMENT ALUMNAT GUIA	FITXA SEGUIMENT ALUMNAT RECEPTOR
<ul style="list-style-type: none"> • Quantes sessions heu fet i quant han durat? • Què heu treballat? (temàtica tractada, materials utilitzats, etc.) • Hi ha alguns aspectes (fonètics, de lèxic, de flexió verbal, etc.) que no saps com s'han de treballar i sobre els quals necessites que el teu professor o professora t'assessorar? • Altres coses que vulgues comentar. <p>Respon breument:</p> <p>ADEQUACIÓ</p> <p>-¿Et fa l'efecte que parla massa formalment o, al contrari, massa col·loquialment?</p> <p>-¿Utilitza exclamacions, onomatopeies?: xe!, escolta!, au!, ecs!, alerta!, caram!...</p> <p>COHERÈNCIA</p> <p>-¿Selecciona i ordena la informació en cada torn de paraula?</p> <p>-¿Utilitza connectors adequats com ara per començar, per exemple, per acabar, en primer lloc, en canvi; això mateix, al contrari...?</p> <p>FLUÏDESA</p> <p>-¿Diries que el parla de manera natural o artificial?</p> <p>-¿Li fa vergonyeta de parlar en valencià? Com ho saps?</p> <p>-Utilitza massa sovint crosses? En castellà? En valencià? Recorda que les crosses són paraules com ara bueno / bé, pues, o sea / o siga, val / vale...</p> <p>-Descriu com s'expressa. Tin en compte açò com a orientació:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) seguit i amb una entonació adequada b) seguit però amb un to monòton c) amb interrupcions breus i poc freqüents d) amb interrupcions breus i molt freqüents e) amb silencis més llargs f) amb moltes interrupcions causades per autocorreccions contínues <p>FONÈTICA</p> <p>-Pronuncia la è i la ò obertes? Sempre? Sovint? Alguna vegada? Mai?</p> <p>-Pronuncia la s sonora? Sempre? Sovint? Alguna vegada? Mai?</p> <p>-Pronuncia el so de ja, ge, gi, jo, ju? Sempre? Sovint? Mai?</p> <p>NOMS, ADJECTIUS, DETERMINANTS, PRONOMS...</p> <p>- Usa bé el gènere i forma correctament el plural dels noms i dels adjectius?: el front i no *la front... les cases i no *las casas...</p> <p>- Utilitza la partícula lo del castellà?: *lo que vull dir, *la lo millor)</p> <p>- Fa servir correctament els pronoms febles?:</p> <p>- Usa bé les preposicions, els adverbis i les conjuncions?</p> <p>VERBS</p> <p>- Té problemes amb algunes terminacions verbals? *tingas, *tingan... en compte de tingues, tinguen...</p> <p>-Confon la 1a persona amb la 3a? *jo pot... en lloc de jo puc...</p> <p>-Fa bé els subjuntius amb –g– i altres d'irregulars? *corra, *estés, *quepa, * en compte de còrrega, estiguen, càpia...</p> <p>-Usa bé les perífrasis? *tinc que anar... en lloc de he d'anar...</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Quantes sessions heu fet i quant han durat? • Què heu treballat? (temàtica tractada, materials utilitzats, etc.) • Altres coses que vulgues comentar. <p>Respon breument:</p> <p>ADEQUACIÓ</p> <p>-¿Et fa l'efecte que parles massa formalment o, al contrari, massa col·loquialment?</p> <p>--¿Utilitizes exclamacions, onomatopeies?: xe!, escolta!, au!, ecs!, alerta!, caram!...</p> <p>COHERÈNCIA</p> <p>-¿Eres conscient que selecciones i ordenes la informació en cada torn de paraula? O no hi penses mai?</p> <p>-¿Tens consciència que utilitzes connectors adequats com ara per començar, per exemple, per acabar, en primer lloc, en canvi; això mateix, al contrari...?</p> <p>FLUÏDESA</p> <p>-¿Diries que el parles de manera natural o artificial?</p> <p>-¿Et fa vergonyeta de parlar en valencià? Per què?</p> <p>- Utilitza massa sovint crosses? En castellà? En valencià? Recorda que les crosses són paraules com ara bueno / bé, pues, o sea / o siga, val / vale...</p> <p>-Descriu com t'expresses. Tin en compte açò com a orientació:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) seguit i amb una entonació adequada b) seguit però amb un to monòton c) amb interrupcions breus i poc freqüents d) amb interrupcions breus i molt freqüents e) amb silencis més llargs f) amb moltes interrupcions causades per autocorreccions contínues <p>FONÈTICA</p> <p>-Intentes pronunciar la è i la ò obertes? T'ixen bé? Et costen?</p> <p>-Intentes pronunciar la s sonora? T'ix bé? Et costa?</p> <p>- Intentes pronunciar el so de ja, ge, gi, jo, ju? T'ix bé? Et costa?</p> <p>Quins aspectes vinculats a la correcció lingüística creus que necessites reforçar més? Els femenins i plurals, els pronoms febles diferents del castellà, els verbs, les preposicions i adverbis, el lèxic? Pots concretar-ho ara tant com vulgues</p> <p>ARA VA SOBRE EL TEU GUIA</p> <p>Has trobat que comet incorreccions lingüístiques? Quines recordes? Li les has comentades? Les corregeix?</p>

Annex II. Enquestes finals

ENQUESTA ANÒNIMA ALUMNAT GUIA	ENQUESTA ANÒNIMA ALUMNAT RECEPTOR
<p>1. Havies participat en l'activitat dels tàndems en Llengua Catalana de primer de carrera?</p> <p>2. Estàs d'acord amb la manera com s'ha fet el repartiment de les parelles dels tàndems?</p> <p>3. Quina valoració fas dels materials de suport subministrats (dossier, Fonet...), consells i indicacions per part del professor responsable?</p> <p>4. Consideres adequades les fases de seguiment i el temps transcorregut entremig (qüestionari inicial, correu informatiu, 1a fitxa de seguiment, entrevista oral, fitxa final)?</p> <p>5. El temps que has dedicat als tàndems t'ha comportat una dificultat afegida?</p> <p>6. El seguiment dels tàndems per part del teu alumnat receptor ha estat adequat?</p> <p>7. Globalment, com valoraries l'evolució o progrés experimentat pel teu alumnat receptor?</p> <p>8. El teu nivell de coneixements de valencià ha experimentat alguna millora gràcies al temps que has dedicat a la preparació i la realització de l'activitat dels tàndems?</p> <p>9. Atesa la teua experiència en els tàndems, hi continuaries participant en 3r i en 4t si te'n presentaren l'oportunitat?</p> <p>10. Finalment, i al marge de les respostes tancades, vessa la teua opinió personal crítica sobre aspectes puntuals relacionats amb els apartats formulats anteriorment o sobre qualsevol altre aspecte vinculat amb la pràctica dels tàndems, com ara una valoració global, suggeriments de millora per als pròxims anys, comentaris en relació amb el comportament del teu tàndem, etc.</p>	<p>1. Havies participat en l'activitat dels tàndems en Llengua Catalana de primer de carrera?</p> <p>2. Estàs d'acord amb la manera com s'ha fet el repartiment de les parelles dels tàndems?</p> <p>3. Quina valoració fas dels materials de suport recomanats (dossier, Fonet...), consells i indicacions per part del professor responsable?</p> <p>4. Consideres adequades les fases de seguiment i el temps transcorregut entremig (qüestionari inicial, correu informatiu, 1a fitxa de seguiment, entrevista oral, fitxa final)?</p> <p>5. El temps que has dedicat a l'activitat dels tàndems t'ha comportat una dificultat afegida?</p> <p>6. La predisposició del teu guia ha estat adequada?</p> <p>7. El teu nivell de coneixements de valencià ha experimentat alguna millora gràcies al temps que hi has dedicat al tàndem?</p> <p>8. En conseqüència, el tàndem t'ha ajudat a enfrontar-te a l'examen oral de l'assignatura?</p> <p>9. Hi continuaries participant en assignatures de 3r i 4t si en tingueres l'oportunitat?</p> <p>10. Finalment, i al marge de les respostes tancades, vessa la teua opinió personal crítica sobre aspectes puntuals relacionats amb els apartats formulats anteriorment o sobre qualsevol altre aspecte vinculat amb la pràctica dels tàndems, com ara una valoració global, suggeriments de millora per als pròxims anys, comentaris en relació amb el comportament del teu tàndem, etc.</p>

Annex III. Enquesta inicial

Independentment de si vols participar en l'activitat, respon a les preguntes següents:

- Dígues el teu nom i els teus cognoms:
- Vas fer de guia el curs passat?
- En cas d'haver-ho estat, dígues quants receptors tenies:
- Qui era el teu professor de pràctiques de català en 1r curs?
- A casa, quin idioma parles habitualment?
- De quin poble eres?
- On vius actualment?